
De jongerengarantie en het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid: een overzicht van de huidige initiatieven

Een van de meest zichtbare groepen die getroffen worden door werkloosheid zijn jongeren. Ze zijn immers kwetsbaarder ten aanzien van een krimpende economie dan andere bevolkingsgroepen, ze ondervinden meer moeilijkheden dan oudere werkzoekenden om de arbeidsmarkt binnen te treden wegens een gebrek aan ervaring, en hun inactiviteit of werkloosheid tijdens de eerste jaren na het verlaten van de schoolbanken kan blijvende gevolgen hebben voor hun hele loopbaan, in termen van zowel het al dan niet vinden van een baan als het loon dat men zal krijgen. Het opvolgen, voorkomen en bestrijden van jeugdwerkloosheid neemt daarom een centrale plaats in het werkgelegenheidsbeleid van de meeste ontwikkelde landen.

Omdat jeugdwerkloosheid sterk onderhevig is aan de economische conjunctuur, zorgt dit voor sterke schommelingen indien er naar de langere termijn wordt gekeken. In figuur 1 wordt de evolutie van de werkloosheidsgraad van jongeren (15- tot 24-jarigen) ter illustratie in kaart gebracht voor de periode 1983-2014.

Uit figuur 1 zijn er verschillende vaststellingen af te leiden. Ten eerste vertoont de jeugdwerkloosheid een vergelijkbaar patroon in de drie Belgische gewesten. Bij de start (in 1983) lag ze in de drie gewesten op een eerder hoog niveau (iets meer dan 20% in het Vlaams Gewest, en iets minder dan 30% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Waals Gewest). Tijdens de jaren '80 daalde de jeugdwerkloosheid verder in de drie gewesten, om begin

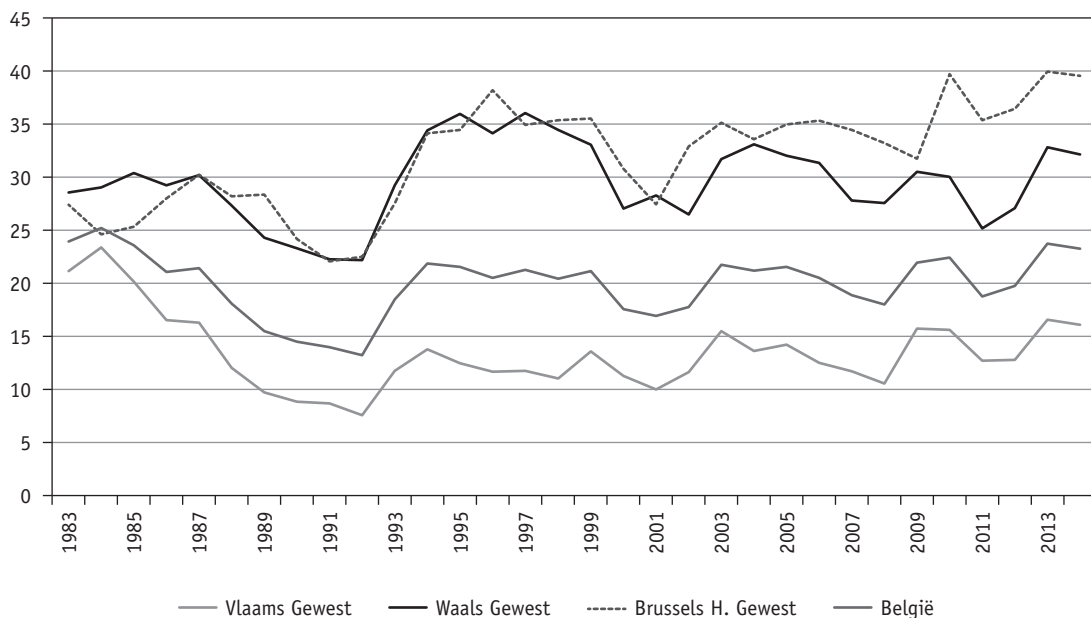
jaren '90 terug te stijgen. Sinds 1994 zijn de schommelingen minder uitgesproken, maar er worden nog altijd duidelijke pieken (2004-2005, 2009, 2013) geïdentificeerd.

Ten tweede zijn er duidelijke verschillen tussen de gewesten. Waar de drie gewesten relatief dicht bij elkaar stonden begin jaren '80, is er nu een verschil van meer dan vijftig procent tussen Vlaanderen en Brussel. Brussel heeft sinds de late jaren '90 ook een kenmerkende evolutie gekend, en de plaats van Wallonië ingenomen als het gewest met de hoogste jeugdwerkloosheid.

Jeugdwerkloosheid is geen exclusief Vlaams of Belgisch fenomeen: ook andere Europese lidstaten (in het bijzonder Griekenland, Spanje, Italië, Portugal en Frankrijk) hebben er mee te kampen. In deze context wordt er naar beleidsantwoorden gezocht zowel binnenlands (door de Vlaamse Regering, de sociale partners, de entiteiten van het domein Werk en andere stakeholders) als buitenlands (door de Europese instellingen, het samenwerkingsverband van arbeidsbemiddelingsdiensten en andere actoren). Het Vlaamse antwoord op de problematiek bestaat uit verschillende lussen. Ten eerste worden allerlei activerings- en opleidingsacties voor jongeren ondergebracht bij de jongerengarantie, bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB).

Figuur 1.

Werkloosheidsgraad 15- tot-24 jarigen (België en de gewesten, 1983-2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium EAK (Bewerking Steunpunt Werk)

Ten tweede beschikt het domein Werk en Sociale Economie over instrumenten aan de hand waarvan werkgevers en sectorale sociale partners worden gestimuleerd om jongeren aan te werven en een soepele transitie onderwijs-arbeidsmarkt te realiseren op vlak van doelgroepenbeleid, sectorconvenants en duaal leren.

De totstandkoming en uitvoering van de jongerengarantie in Vlaanderen

Van Jeugdwerkplan naar jongerengarantie

Zoals we in de inleiding aanhaalden, is de jeugdwerkloosheid in de verschillende Belgische gewesten sterk gestegen tijdens de laatste jaren, en veronderstelt ze eveneens een probleem voor andere Europese landen (Griekenland, Spanje, Portugal, Italië, Frankrijk, Finland). Naar aanleiding hiervan formuleerde de Raad van Ministers van de Europese Unie de aanbeveling ‘*Council Recommendation on Establishing a Youth Guarantee*’ in april 2013. Of de samenvatting die uit het akkoord uit ieders

mond klonk: elke jonge werkzoekende krijgt binnen de vier maanden een kwaliteitsvol aanbod aan werk, opleiding of stage. Deze uit Finland, daar geschreven als ‘Nuorisotakuu’, overgewaaiden goede practice is in de Europese aanbeveling ruimer geïnterpreteerd en verder vorm gegeven in zes aandachtsgebieden. Zo werden er richtsnoeren meegegeven rond (1) de ontwikkeling van een op partnerschap gebaseerde benadering, (2) het inzetten op vroegtijdige interventie activering (onder meer aanpakken van ongekwalificeerd schoolverlaten), (3) het aanbieden van ondersteunende maatregelen voor verdere integratie op de arbeidsmarkt door onder meer de competentiekloof te overbruggen, (4) de jongerengarantie continu te verbeteren en op te volgen, (5) Europese middelen optimaal te benutten en (6) de principes van de jongerengarantie spoedig uit te voeren. De Youth Guarantee of de jongerengarantie hamert bij deze niet alleen op activering (jongerengarantie in enge zin), maar beslaat heel de transitie tussen onderwijs en arbeidsmarkt met oog voor elders verworven competenties uit bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten (jongerengarantie in brede zin).

Op de Finse uitspraak na klonk dit in Vlaanderen nu ook weer niet zo nieuw. Reeds in 2007 voerde de VDAB het Jeugdwerkplan (JWP) in om zijn standaarddiensten beter af te stemmen op de behoeften van jonge werkzoekenden tussen 18 en 25 jaar. Zo wil de VDAB jongeren aanzetten om zo snel mogelijk een (eventueel eerste) baan te vinden en hen de nodige opleiding en begeleiding bieden om langdurig aan het werk te blijven. Om trajectbegeleiding te bieden aan wie daar de grootste nood aan heeft, stelde de VDAB in 2008 een tenderopdracht op, specifiek voor 18- tot 25-jarigen, om de capaciteit binnen VDAB jaarlijks uit te breiden met 4050 trajectbegeleidingen en tegelijk te putten uit de ervaring van gespecialiseerde partners. De tender Jeugdwerkplan startte op in 2008, werd gegund voor drie jaar en was in principe één jaar verlengbaar. De verlenging werd niet toegepast omdat vanaf 1 januari 2011 de verschillende middelen voor uitbesteding van begeleiding en bemiddeling werden gebundeld in de TIBB (Tender Intensieve Bemiddeling en Begeleiding). De versnippering van de tenders over verschillende doelgroepen (jongeren, langdurig werkzoekenden, centrumsteden) maakte de toeleiding namelijk moeilijk. De begeleidingsbehoefte is niet zozeer afhankelijk van de leeftijd of woonplaats maar vooral van de problemen waarmee de werkzoekende kampt en de mogelijkheden op de lokale arbeidsmarkt. Ook bij de bemiddelingsdiensten van VDAB werden de leeftijdschotten in de werking gaandeweg opgeheven en werd maatwerk belangrijker (Leroy & De Haeck, 2008).

Daarnaast engageerden de sociale partners zich in het Loopbaanakkoord van 2012 om via de VDAB de laaggeschoolde schoolverlaters te bereiken via een specifieke, collectieve aanpak met bijzondere aandacht voor de grootsteden. Deze doelgroep werd binnen de zes weken na inschrijving uitgenodigd voor een collectieve sessie, gevolgd door een individueel gesprek.

In het kader van de jongerengarantie heeft de VDAB begin 2014 beslist om geen nieuw plan op te stellen, maar om het bestaande Jeugdwerkplan te optimaliseren en te versterken zodat de VDAB elke jongere ofwel een job ofwel een persoonlijke begeleiding kan aanbieden binnen vier maanden na de inschrijving. Een strategie die werd bekrachtigd in het Vlaams regeerakkoord uit 2014: "We

garanderen voor alle jonge werkzoekenden binnen de vier maanden een aanbod op maat: een persoonlijke ondersteuning bij het zoeken naar een job, een intensieve begeleiding, beroepsopleiding of (tijdelijke) werkervaring. We blijven inzetten op individuele beroepsopleiding (IBO) en andere formules van werkplekleren zoals de Wijn-trajecten voor ongekwalificeerde schoolverlaters/jongeren. Ten slotte stimuleren we de aanwerving en duurzame inzetbaarheid van laaggeschoolde jongeren door een lastenverlaging en de versterking van hun competenties" (Vlaams regeerakkoord 2014-2019, pp. 64-65).

Coördinatie jongerengarantie in België

In België werd de vzw Synerjob¹ aangesteld als het aanspreekpunt voor de coördinatie van de jongerengarantie. Om de twee jaar neemt een andere bemiddelingsdienst de trekkersrol inzake de jongerengarantie over. Na Forem (2013-2015) is het nu de beurt aan Actiris om de technische werkgroep in de schoot van Synerjob te leiden en het aanspreekpunt te zijn voor onder meer de federale overheidsdienst werkgelegenheid, arbeid en sociaal overleg, de Europese commissie en onderzoekers.

Nadat de aanbeveling in april 2013 werd goedgekeurd, werd de Europese Commissie belast op de uitvoering hiervan. Er werd aan de lidstaten gevraagd om per land een 'Youth Guarantee implementation Plan' op te stellen en nog in hetzelfde jaar in te dienen. Onder een strakke deadline werd de eerste versie van dit plan, in december 2013 voor België opgeleverd. Dit plan, dat was opgemaakt door de verscheidene openbare bemiddelings- en opleidingsdiensten uit België, bestond uit vijf subplannen, namelijk voor elk gewest een (Vlaanderen, Brussel en Wallonië), een voor de Duitstalige gemeenschap met de gewestbevoegdheid werk en een kort federaal overzicht van beschikbare maatregelen. Een logische opbouw aangezien het werkgelegenheidsbeleid sinds jaar en dag geregionaliseerd is en de optimale uitvoering van de jongerengarantie een lokale, regionale invulling verdient. Zo is de jeugdwerkloosheid en de uitvoering van de jongerengarantie in Wallonië of het grootstedelijk Brussel niet te vergelijken met deze in Vlaanderen en wordt er een andere aanpak vereist. Ook krijgen Brussel, Henegouwen en Luik additionele

Europese financiering naast de bestaande ESF middelen in het kader van de jongerengarantie via de YEI (Youth Employment Initiative) om de jeugdwerkloosheid adequaat aan te pakken. Aangezien Vlaanderen geen jeugdwerkloosheid heeft boven de 25%, kwam de regio hiervoor niet in aanmerking.

Na feedback van de commissie volgde er voor elk plan nog een revisie die werd ingediend in april 2014. Ook werd er door de bestuurders van vzw Synerjob afgesproken om van jeugdwerkloosheid een prioriteit te maken en goede praktijken hiervan te delen via de technische werkgroep en via events naar externen. Daarnaast werd er ook gekeken hoe er gewest- en gemeenschapsoverschrijdend kon samengewerkt worden met bedrijven die in heel het land actief zijn. Ter uitvoering hiervan werd er in april 2015 een seminarie door Synerjob georganiseerd onder de titel 'The NEETs need us'. Een seminarie dat dieper inging op hoe kwetsbare werkzoekende jongeren die veelal niet ingeschreven zijn bij de bestaande bemiddelingsdiensten kunnen toegeleid worden naar werk. De meer dan 250 aanwezigen wisselden goede praktijken, onderzoeken en ervaringen uit.² In de voormiddag werd onder aanwezigheid van de ministers Kris Peeters, Philippe Muyters, Didier Gosuin, Rudi Vervoort en Elliane Tillieux ingegaan op de verstrenging van de beroepsinschakelingsuitkering, de nood aan een continue dialoog tussen onderwijs en arbeidsmarkt en het belang van een brede partnerschapsbenadering. In de namiddag werd er in workshops op zoek gegaan naar verbeterpunten rond drie thema's: (1) een efficiënte overgang tussen het schoolstelsel en de arbeidsmarkt, (2) innovatieve strategieën om jongeren te bereiken die het verst van de arbeidsmarkt afstaan en (3) goede praktijken in bedrijven om tewerkstelling van jongeren aan te moedigen. Er kon geconcludeerd worden dat er nood was aan duurzame netwerken tussen onderwijs en tewerkstellingsactoren die op maat van de individuele behoefte van de jongeren elkaar versterken. Daarnaast bleek dat kwetsbare jongeren nood hebben aan begeleiders die niet alleen als vangnet fungeren maar ook als trampoline om hen hoger en verder richting werk of opleiding te stuwten. Ten slotte was de conclusie dat er meer stageplaatsen binnen het bedrijfsleven noodzakelijk zijn voor kwetsbare jongeren waar er voldoende aandacht is voor opleiding en begeleiding.

Naast dit seminarie werd in januari 2016 een akkoord gesloten tussen vzw Synerjob en de Alliance For Youth. De Alliance for Youth bestaande uit negen leden (Nestlé, AXA, Adecco, EY, IBA, IBM, Securex, Sodexo en Deloitte), die in 2016 samen meer dan 1 900 extra job- en stageopportunities willen aanbieden aan jongeren onder de 30 jaar.

Jongerengarantie in Vlaanderen

Voor de VDAB was het van meet af aan bij de invoering van de jongerengarantie duidelijk dat niet alleen het activeringsluik een belangrijk onderdeel van de implementatie was, maar dat heel de transitie onderwijs-arbeidsmarkt de nodige aandacht verdiende. Niet alleen vanuit de bril van het beleidsdomein werk maar ook vanuit de bevoegdheden van andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus. Op Vlaams niveau werd er begin 2014 *een lerend netwerk* opgericht die tweemaandelijks samenkomt en inspeelt op vragen van Europa, kennis uitwisselt rond de uitvoering van verscheidene beleidsdossiers en opportuniteiten rond samenwerking detecteert. In dit lerend netwerk is het departement welzijn, onderwijs, werk en jeugd vertegenwoordigd alsook het agentschap ondernemen, VDAB, ESF en de Ambassade. Met de laatste partner had de VDAB reeds een samenwerkingsovereenkomst opgesteld in 2014 om in te spelen op de aanbeveling van de commissie, namelijk *'Erop toezien dat vertegenwoordigers van jongeren en/of jongerenorganisaties worden geraadpleegd of betrokken zijn bij het ontwerpen en verder uitwerken van de Youth Guarantee.'*

Binnen Vlaanderen zijn er verscheidene actieplannen die inzetten op het versterken van de onderwijs-arbeidsmarkt transitie. Om er maar enkele op te sommen: STEM-actieplan, conceptnota samen tegen schooluitval, conceptnota duaal leren, hervorming secundair onderwijs, ondernemend onderwijs, het jeugd en kinderrechtenbeleidsplan, beleidsnota werk, enzovoort. Zij dragen allen bij tot het versterken van de competenties van al dan niet schoolgaande jongeren in hun verdere levensloopbaan. Niet alleen op Vlaams niveau maar ook op lokaal niveau wordt er onder regie van VDAB, lokale besturen en onderwijs- en arbeidsmarktactoren hard gewerkt om acties te ondernemen om

ongekwalificeerde uitstroom en jeugdwerkloosheid aan te pakken. De belangrijkste verwezenlijking van de jongerengarantie op Europees niveau is het expliciteren van een specifieke filosofie rond de activering van jongeren. Deze filosofie is in Vlaanderen op zich niets nieuws, namelijk het besef dat samenwerken en bruggen bouwen tussen verscheidene beleids- en bestuursniveaus, bedrijven, onderwijs en de jongeren een absolute noodzaak is.

Youth Guarantee@VDAB

De implementatie van de jongerengarantie binnen de VDAB is niet alleen beperkt tot het activeringsluik (zie verder in dit nummer: Holderbeke & Sanders, 2016) waar jongeren binnen de vier maand een aanbod aan werk, opleiding, stages en passende dienstverlening krijgen. Daarnaast wordt er ook ingezet op acties voor schoolgaande jongeren en onderwijsprofessionals. Een kansrijke loopbaan begint namelijk bij een goed geïnformeerde studie- en beroepskeuze. Dit kan het best door reeds op school te starten met het ontwikkelen van de (school)loopbaancompetenties van leerlingen, maar ook door leerlingen tijdig te informeren over de arbeidsmarkt. Het is dan ook zeer belangrijk dat jongeren worden ondersteund bij het maken van gerichte keuzes die aansluiten bij hun talenten en interesses, en die rekening houden met de toekomstige kansen op werk. In de informatieverstrekking ten aanzien van leerkrachten, CLB-medewerkers en leerlingen wordt er daarom meer ingezet op de component arbeidsmarktinformatie. VDAB zet daarom in het najaar 2015 en het voorjaar 2016 actief in op het ontwikkelen van 'train the trainers' voor onderwijsprofessionals waarin we aan de hand van vier modules onze loopbaanexpertise willen doorgeven. Ook in het kader van het STEM-beleid organiseerde VDAB in 2015 een S.T.E.M.-dag, waarmee we 1830 leerlingen uit het secundair onderwijs bereikten. Overal in Vlaanderen zetten de VDAB-competentiecentra hun deuren open en tonen ze jongeren hoe het er in de realiteit aan toegaat. De 'S.T.E.M. voor de toekomst'-dag zorgt voor een bijzondere dynamiek tussen leerlingen, leerkrachten, instructeurs en cursisten. In de marge van de 'S.T.E.M. voor de toekomst'-dag had VDAB deze dag ook opengesteld voor alle werkzoekenden, alle werkgevers en partners.³

Niet alleen het aanbieden van arbeidsmarktinformatie is cruciaal maar ook het versterken van de technische competenties van schoolgaande jongeren. Hiertoe stelt VDAB haar infrastructuur open voor jongeren in opleiding in TSO, BSO of DBSO om met specifiek materiaal te werken dat is aangepast aan de realiteit van de arbeidsmarkt. Voor het schooljaar 2014-2015 werden er zo door de jongeren 89 853,25 uren gepresteerd op VDAB sites, goed voor 5024 leerlingen.

Als de jongeren zich inschrijven bij VDAB probeert de organisatie hen zo snel mogelijk te begeleiden naar opleiding, werk of stages (bijvoorbeeld instapstage, BIO of IBO). Het activeren is dan ook gebaseerd op de dubbelstrategie oriënteren en begeleiden. Zeker voor kwetsbare jongeren is het noodzakelijk dat een kwaliteitsvolle oriëntering de basis vormt voor het verdere traject. In samenwerking met gespecialiseerde partners werken we op maat van de jongeren. Zo worden laaggeschoolden jongeren die voldoen aan de voorwaarden, doorverwezen naar gespecialiseerde partners die hen intensief opvolgen en begeleiden naar stages, opleidingen of werk. Een goed voorbeeld hiervan zijn de WIJ! of werkinlevingstrajecten voor jongeren. In de komende drie jaar zullen er zo 6200 laaggeschoolde jongeren door partners intensief begeleid worden naar werk, opleiding of stage (Holderbeke & Sanders, 2016).

Andere acties binnen het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid

Naast het Jeugdwerkplan en de jongerengarantie die hierboven werden toegelicht worden er nog andere maatregelen genomen met het oog op het terugdringen van de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen. Zo wil het doelgroepenbeleid onder andere de tewerkstelling van jongeren bevorderen door middel van een systeem van vermindering van werkgeversbijdrage voor laag- en middengeschoolde jongeren. Ook krijgen jongeren binnen het nieuwe stelsel van duaal leren vanaf 15 jaar de keuze om naast te leren op school, ook te leren op de werkvloer. Daarnaast worden sectoren gestimuleerd om binnen hun sectoraal beleid versterkt in te zetten op een betere aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt om op die manier de doorstroming naar werk van jongeren te verbeteren. In

onderstaand luik worden deze maatregelen verder toegelicht.

Doelgroepenbeleid

Met de zesde staatshervorming is Vlaanderen bevoegd geworden voor het doelgroepenbeleid. Deze maatregel wil de tewerkstelling bevorderen van doelgroepen die omwille van een specifiek kenmerk als groep een nadeel op de arbeidsmarkt ondervinden.

De Vlaamse Regering heeft in haar regeerakkoord beslist om in het doelgroepenbeleid over te stappen naar drie doelgroepen: jongeren, 55-plussers en personen met een arbeidshandicap. De bedoeling is om de aanwerving en aan het werk houden van deze doelgroepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te stimuleren. Voor jongeren en oudere werknemers wordt gebruik gemaakt van het systeem van de vermindering van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid. In de groep van jongeren gaat extra aandacht naar de laaggeschoolden. Voor hen krijgen werkgevers bijvoorbeeld een hogere doelgroepkorting. Voor personen met een arbeidshandicap wordt de Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP) ingezet.

Om jeugdwerkloosheid tegen te gaan is het belangrijk dat jongeren zo snel als mogelijk aan een baan geraken (zie hoger). Om de focus te kunnen leggen op starters en intreders op de arbeidsmarkt stelt de Vlaamse Regering voor om de leeftijdsgrens op jonger dan 25 jaar te leggen. Daarnaast wordt de groep beperkt tot de laag- en middengeschoolden (jongeren die hoogstens over een diploma van het secundair onderwijs of een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad van het secundair onderwijs beschikken). Ten opzichte van de doelgroepvermindering voor jonge werknemers die overgedragen werd met de zesde staatshervorming betekent dit een uitbreiding van de doelgroep.

De doelgroepvermindering zal enkel toegekend kunnen worden wanneer de jonge werknemer over een elektronisch dossier (een loopbaanportfolio) bij de VDAB beschikt. Via dit loopbaanportfolio zal VDAB jongeren beter kunnen opvolgen en hopen we het aantal NEET's beter te kunnen detecteren en

begeleiden. Deze nieuwe maatregel treedt in werking op 1 juli 2016.

Duaal leren

Op 1 september 2017 wil de Vlaamse Regering een nieuw stelsel van duaal leren implementeren. De Vlaamse Regering wil het huidige leren en werken opwaarderen en van duaal leren en werken een sterke leerweg maken. Duaal leren en werken houdt in dat jongeren vanaf 15 jaar naast leren op school, ook kunnen leren op de werkvloer. Het doel is om jongeren beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt en ongekwalificeerde uitstroom tegen te gaan. Duaal leren is een doorgedreven vorm van werkplekleren, waarbij de leer- en werkcomponent een geïntegreerd traject vormen. In het duaal leren wordt de hoofdmoot van de te verwerven competenties in een arbeidssituatie aangeleerd.

Het doel is dat jongeren van leren en werken een positieve keuze maken voor een volwaardige leerweg. Jongeren krijgen een algemene vorming en worden kwaliteitsvol voorbereid op de arbeidsmarkt. De eerste 22 proeftuinen lopen vanaf dit schooljaar 2015-2016. De projecten zijn voorbereidingstrajecten op het nieuwe stelsel duaal leren en werken en hebben als doel de omzetting van de filosofie in de praktijk te testen, draagvlak te creëren en nuttige tools en instrumenten te ontwikkelen. Alle relevante informatie en kennis uit de proefprojecten kan zo mee opgenomen worden in het beleid.

Sectorconvenants

Ook sectoren worden gestimuleerd om binnen het kader van de sectorconvenants in te zetten op acties rond een betere aansluiting van onderwijs met de arbeidsmarkt. De afstemming tussen het onderwijs- en opleidingsveld en de (behoeften op de) arbeidsmarkt is een sleutelement om tot een kwalitatief arbeidsaanbod te komen, rekening houdend met de arbeidsvraag. Onderwijs en arbeidsmarkt zijn nauw verbonden. Een onvoldoende aansluiting bemoeilijkt de intrede van jongeren op de arbeidsmarkt.

Sectorfondsen en de respectievelijke sectorale sociale partners staan dicht bij de ondernemingen,

kennen de (huidige en toekomstige) competentie-behoefte en hebben zicht op de gevoeligheden, knelpunten, moeilijkheden, toekomstige evoluties, trends, enzoverder. Dit maakt van hen de uitgelezen partners om het onderwijs- en opleidingsveld hierin te ondersteunen en te begeleiden en ervoor te zorgen dat de onderwijs- en opleidingspartners een realistisch beeld hebben van de bedrijfsweld. Als Vlaamse overheid vinden we het belangrijk dat sectoren een belangrijke rol opnemen in het aanbieden van voldoende én kwaliteitsvolle stage- en werkervaringsplaatsen om zo bruggen te slaan tussen onderwijs en werk, en ervoor te zorgen dat de werkervaringscomponent van de jongere kan geschieden in een optimale leeromgeving. In het inhoudelijk kader voor 2016-2017 werd gevraagd aan sectoren om specifiek in te zetten op kwaliteitsvol werkplekieren onder meer in het kader van het duaal leren en werken, blijven ondersteunen als middel om te oriënteren, om leerervaring op te doen en om vroegtijdige en ongekwalificeerde uitstroom (uit onderwijs, opleiding) te voorkomen. Een kwalitatieve begeleiding vervult hierin een belangrijke rol om tot optimaal rendement te komen. Verder worden sectoren aangemoedigd om in te zetten op het STEM-actieplan en intersectorale studie- en beroepskeuze.

Vanuit een dwarsdoorsnede van de sectorconvenants voor 2016-2017 stellen we vast dat sectoren ons appel opgepikt hebben om blijvend in te zetten op het huidige leren en werken in afwachting van het nieuw duaal leren. Dit geldt evenzeer voor de inzet van sectoren in het voltijds secundair onderwijs en voor een aantal sectoren (die vooral mikken op hogere profielen) in het hoger onderwijs. Ook binnen deze onderwijsvormen investeren de sectoren al jarenlang in kwaliteitsvol werkplekieren, infrastructuurdeling en ondersteuning van leerlingen en leerkrachten via opleidingen en stages. Ook STEM is een gevestigd merk geworden en sectoren blijven hun schouders zetten onder een geïnformeerde studie- en beroepskeuze.

Het doelgroepenbeleid voor jongeren, duaal leren en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt binnen de sectorconvenants kunnen gezien worden als aanvullende maatregelen die de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen op beleidsmatig vlak helpen bestrijden en kunnen als complementair beschouwd worden aan de implementatie en uitvoering van de

jongerengarantie in Vlaanderen die in een volgend luik besproken wordt.

Belangrijkste uitdagingen

De ene jongere is de andere niet. Scholingsniveau, het hebben en vooral het kunnen ontwikkelen en activeren van bepaalde vaardigheden bepalen de kans op werk op de huidige arbeidsmarkt. Een gekende uitdaging die – nogmaals - wordt bevestigd in een analyse van het Departement WSE (2015) over de Vlaamse arbeidsmarkt na 2020. Laag- en bepaalde groepen van middengeschoolde jongeren, vooral van allochtone origine, vinden minder snel werk dan hooggeschoolde jongeren. Het terugdringen van ongekwalificeerde uitstroom, proportioneel veel hoger onder de allochtone jongeren, blijft dan ook een belangrijke uitdaging. Jongeren met een niet-EU-herkomst zijn vaak oververtegenwoordigd in technische en beroepsgerichte onderwijstrajecten. Op zich hoeft dit geen slechte zaak te zijn, mochten ze ook effectief een werkplek vinden die aansluit bij de arbeidsmarkt. Momenteel verlaten ze nog te vaak het onderwijs zonder kwalificatie, wat de vlotte doorstroom naar de arbeidsmarkt belemmert. Een sterk actieplan om ongekwalificeerde uitstroom aan te pakken is dan ook een absolute noodzaak om deze problematiek te verhelpen. De jongerengarantie focust zeer sterk op het aanbieden van werk, stage of opleiding na vier maanden. Een mooi uitgangspunt waar elke jongere recht op heeft. We kunnen hier echter de bedenking bij maken of het luik oriëntering (naar werk, opleiding of begeleiding) niet explicieter zou kunnen uitgewerkt worden op Europees niveau. Vooral laag- maar ook middengeschoolde jongeren (denk maar aan een niet beroepsgericht diploma van het ASO of KSO) verlaten het onderwijs met de nodige frustraties, geen duidelijk jobdoelwit en laag zelfbeeld. Hun vertrouwen in verscheidene onderwijs, welzijns- en tewerkstellingsactoren is zeer laag. Als ze de weg naar de dienstverlening al kennen, blijken er vaak ook andere barrières te zijn die eerst geremedieerd dienen te worden om een vlotte doorstroom naar de arbeidsmarkt mogelijk te maken. We dienen hierin te investeren, met de nodige middelen maar ook met de nodige tijd. Passende dienstverlening op maat in een traject naar werk is voor deze jongeren een absolute vereiste willen we duurzame tewerkstelling nastreven.

Een verdere diversificatie binnen de bestaande jongerengarantie dient zich aan, aan de hand waarvan de dienstverlening en de daarbij horende beleidsmaatregelen gericht worden op die jongeren die het ook het meest nodig hebben. In Vlaanderen zijn dit vooral laag- en middengeschoolde jongeren, waarbij personen met een niet-EU-herkomst oververtegenwoordigd zijn. De structurele hindernissen van deze laatste groep zijn gekend: taalkennis, opleidingsniveau, discriminatie, moeilijke erkenning van buitenlandse kwalificaties, maar ook de toegang tot sociale en professionele netwerken. Elk talent verdient nochtans de nodige ondersteuning want de Vlaamse arbeidsmarkt zal er nood aan hebben. De voorbije vijf jaar moesten er in Vlaanderen zo'n 300 000 vacatures ingevuld worden, door de vergrijzing wordt verwacht dat dit er de komende vijf jaar zo'n 370 000 à 410 000 zullen zijn (Departement WSE, 2016).

Naast de concrete uitdagingen voor de jongerengarantie zijn er talrijke ontwikkelingen waarmee het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid voor jongeren wordt geconfronteerd. De huidige vluchteling- en asielcrisis biedt bijvoorbeeld de nodige uitdagingen voor de jongerentewerkstelling. Uit analyse van het Agentschap Inburgering en Integratie is gebleken dat meer dan de helft van de opgevangen asielzoekers (51,8%) jonger is dan 25 jaar en 29,4% zelfs jonger dan 18 is.⁴ Hierbij noteren we ook dat er van deze 5100 minderjarigen 1129 niet begeleid zijn: zij behoren tot de categorie niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Van alle minderjarigen in de opvang is dat 22,1%, of meer dan een op de vijf. Dit zijn hoofdzakelijk jongens.

Uit analyse bleek bovendien dat 17% van de asielzoekers, erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden niet of zwak gealfabetiseerd is. Dat is meer dan bij de gemiddelde inburgeraar. Bovendien heeft 47% geen diploma of alleen een diploma lager onderwijs en op vlak van leervaardigheid krijgen zij vaker een leeradvies voor de Centra voor Basiseducatie. De drie indicatoren alfabetisering, diploma en leeradvies duiden samen op een lager opleidingsniveau van asielzoekers, erkend vluchtelingen en subsidiair beschermden, in vergelijking met de totale groep nieuwkomers.⁵

Een tweede belangrijk gegeven betreft de veranderlijke structuur van de arbeidsmarkt. Technologische en sociale innovatie (denk aan 3D-printen,

zelfsturende voertuigen, chatbots, crowdfunding, deelplatformen) vertaalt zich snel in nieuwe verwachtingen ten aanzien van werknemers in termen van kennis en vaardigheden. Laaggeschoolde jongeren zijn vaak minder goed voorbereid om deze verwachtingen in te lossen.

Voorgaande maakt duidelijk dat het beleid ten aanzien van jongeren in essentie een delicate kalibratie-oefening is. Zoals reeds werd gezegd is de groep jongeren waarop de acties zich richten alles behalve homogeen. Om de efficiëntie van deze acties te verhogen en te voorkomen dat er midde-lenodeloos worden besteed (*deadweight loss*), of zwakkere jongeren verdrongen worden uit de arbeidsmarkt is een voortdurende reflectie nodig, die best wordt gevoed met zowel cijfermatige gegevens als kwalitatieve overwegingen en die het perspectief van de doelgroep zelf incorporeert.

Joris Philips

VDAB

(met medewerking van Departement Werk en Sociale Economie)

Noten

1. Synerjob is een op 3 juli 2007 opgerichte vzw van alle openbare bemiddelings- en opleidingsdiensten van België (VDAB, Forem, ADG, Brussel Formation en Actiris). De vereniging heeft zich als doel gesteld om gezamenlijk zijn krachten en hulpbronnen te bundelen om de uitdagingen van de regionale arbeidsmarkten beter aan te kunnen. In de statuten worden de volgende doelstellingen en activiteiten genoemd: gezamenlijke arbeidsmarktstudies, gemeenschappelijke ontwikkeling van instrumenten en methodes met betrekking tot de arbeidsmarkt, kennis- en praktijkuitwisseling over het thema arbeidsmarkt, gezamenlijke acties ter verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt, gezamenlijke internationale aanwezigheid en gezamenlijke partnerschappen in het kader van Europese en internationale projecten.
2. Verslag seminarie 'The Neets need us' (www.vdab.be/synerjob/)
3. In 2014 werden er 37 434 vacatures ontvangen voor STEM-beroepen ten opzichte van 121 654 vacatures voor niet-STEM-beroepen. Eind mei 2015 waren er nog 9290 openstaande vacatures voor STEM-beroepen ten opzichte van 19 042 openstaande vacatures voor niet-STEM-beroepen.

Wanneer we mensen kunnen opleiden naar een job met hoge tewerkstellingskansen zoals STEM-beroepen, dan werken we aan de belangrijkste omwenteling in individuele levens: de weg naar duurzaam werk, en dus een persoonlijke toekomst.

4. Profiel van de personen in het opvangnetwerk van Fedasil op 31 januari 2016, gepubliceerd op 26 februari 2016.
5. Profielen van asielzoekers, erkend vluchtelingen en subsidiair beschermden. Nota in het kader van de coördinatieopdracht monitoring asielinstroom van het Agentschap Integratie en Inburgering, gepubliceerd op 4 februari 2016.

Bibliografie

- Departement WSE. (2016). *De Vlaamse arbeidsmarkt na 2020*. Brussel: Studiedienst van het Departement Werk en Sociale Economie.
- Holderbeke, F., & Sanders, D. (2016). Dienstverlening voor werkzoekende jongeren en de monitoring in het kader van de jongerengarantie. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 26(1), 22-27. Leuven: Steunpunt Werk /Uitgeverij Acco.
- Leroy, F., & De Haeck, S. (2008). Van sluitende aanpak naar sluitend maatpak. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE*, 18(3-4), 25-35. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie /Uitgeverij Acco.